

**vakblad voor
informatieprofessionals**

Keuls archief

Van ramp naar restauratie

Open access

Duitsland koploper
met CC-BY licentie

Raubgut

In WOII geroofde boeken
terug naar erfgenamen

Polder of pikorde?

Cultuurverschillen
op de werkvloer

2019 | 02

SPECIAL **MET**
HET OOG **OP**
DUITSLAND

GOETHE

COLOFON

IP is samen met Informatie-Professional.nl het onafhankelijke platform voor de informatiespecialist van vandaag en morgen. De lezers werken in de informatie-, bibliotheek-, archief- en erfgoedwereld.

ISSN: 1385-5328

IP is een uitgave (23ste jaargang) van Uitgeverij IP
Charlotte van Pallandtlaan 18
2772 TR Voorburg
tel. 06-44 09 19 85
www.informatieprofessional.nl

redactieadres

IP, Charlotte van Pallandtlaan 18,
2772 TR Voorburg,
tel. 06-44 09 19 85,
e-mail redactie@informatie-
professional.nl.

redactie

Maarten Brinkerink, Wilbert
Helmus, Frank Huysmans, Dafne
Jansen, Vincent M.A. Janssen,
Evelien de Jonge, Stefan Jongen,
Leen Liefsoens, Ronald de Nijs
(eindredacteur), Matthijs van
Otegem, Mirjam Raaphorst,
Vincent Robijn, Eric Sieverts,
Sjors de Valk en Daniël de Vette.

vormgeving

Eric van den Berg,
egfvdberg@upcmail.nl,
Tom van Staveren,
graphicisland@upcmail.nl.

medewerkers aan dit nummer

Annemarie Beunen, Rob Feenstra,
Fred van Kan, Niall Mackellar,
Raymond Snijders en
Mette van Essen.

abonnements

Voor abonnementsprijzen
en andere informatie zie
InformatieProfessional.nl.

advertentieverkoop

Voor informatie over adverteren in
blad of op de site:
Rajin Roopram, e-mail
rajin.roopram@kbenp.nl,
tel. 06-15201724.

Het verlenen van toestemming tot
publicatie in dit tijdschrift strekt
zich tevens uit tot het
in enigerlei vorm elektronisch
beschikbaar stellen.

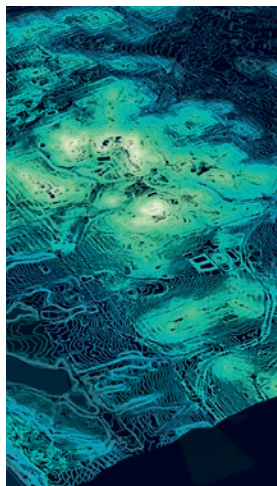
INHOUD

06

10 jaar Nieuwscheckers

Het Leidse
onderwijsproject
Nieuwscheckers
zit vol ambities, zegt
Alexander Pleijter.

Ronald de Nijs

12

Trends in datavisualisatie

In steeds meer
datavisualisaties
wordt storytelling,
het toepassen van
verhalen, toegepast.

Niall Mackellar

22

Duitsland loopt voorop

In Duitsland is voor het eerst op nationaal
niveau een contract afgesloten met een grote
uitgever gebaseerd op open access. Gerard
Meijer belicht de achtergronden.

Matthijs van Otegem

16

Werken tussen twee culturen

Hoe is het om als
Duitse informatie-
professional in
Nederland te werken?
En andersom? Vijf
ervaringen.

Mirjam Raaphorst

19

Van ramp naar nieuwe toekomst

In 2009 voltrok zich een ramp in Keulen toen het
gebouw van het stadsarchief instortte. Tien jaar
later is er veel gebeurd.

Fred van Kan

RUBRIEKEN

04

Foto van de maand

Werkplaats van
de 21e eeuw

08

Q&A

Bas Ruysseenaar

09

IP Lingo

Earcons

15

Wissel- column

Kwestie van
vertrouwen

GASTLAND

Dat Duitsland een hip vakantieland is, dat weet je natuurlijk al. Maar op werkgebied is de samenwerking in de bibliotheekwereld tot nu toe nog maar mondjesmaat van de grond gekomen. Dat gaat nu veranderen: in maart is Nederland gastland op het Duitse Bibliothekskongress in Leipzig en in april is Duitsland gastland op het Nationale Bibliotheekcongres in Rotterdam.

REDACTIONEEL | Matthijs van Otegem

Interessant voor de universiteitsbibliotheken is hoe ze in Duitsland de onderhandelingen met de grote uitgevers aanpakken. Gerard Meijer vertelt hierover in dit nummer. Hij kan het weten, want hij heeft zowel voor Nederland als voor Duitsland met Elsevier onderhandeld. En hoe gaat het eigenlijk met het Keuls archief? Tien jaar geleden stortte het gebouw in; de ramp haalde de voorpagina's van alle kranten. Directeur van het Gelders Archief, Fred van Kan, vertelt hoe het herstel wordt aangepakt.

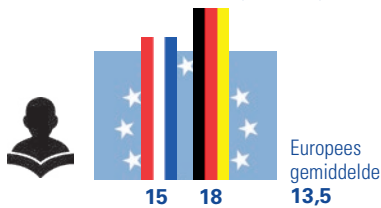
Hoe zou het zijn om in Duitsland te gaan werken? Of hoe is het als Duitse informatiespecialist in Nederland? In dit nummer vind je verhalen van collega's die de stap over en weer hebben gewaagd. Het goede nieuws: afgezien van het vieze brood zijn die Nederlanders best oké. <

25

UB's in cijfers

Hoe deden in 2016 Nederlandse en Duitse universiteitsbibliotheken het in vergelijking met hun Europese collega's? De Franse bibliotheekorganisatie ADBU verzamelde de benchmarkcijfers.

Aantal studieplaatsen:
aantal studenten / per studieplaats

26

Naamsverandering voor opleidingen

Hoe is de onderwijssituatie bij onze oosterburen? IP sprak met docenten van de hogeschool-opleiding in Stuttgart en de universitaire in Berlijn.

Frank Huysmans

28

Een ware Wende

De Deutsche Bibliothek in Den Haag doet veel meer dan alleen op de boeken passen, met dank aan de inzet van vrijwilligers.

Ronald de Nijs

30

Zoektocht naar Raubgut

De Württembergische Landesbibliothek in Stuttgart speurt in haar collectie naar boeken die zijn gestolen door nazi's. Het doel: teruggave ervan aan de erfgenamen.

Ronald de Nijs

OP HET OMSLAG

Afgebeeld is het monument ter ere van de schrijver en staatsman Johann Wolfgang von Goethe in Berlijn. Over bibliotheken schreef Goethe ooit: *'In Bibliotheken fühlt man sich wie in der Gegenwart eines großen Kapitals, das geräuschlos unberechenbare Zinsen spendet.'*

34

KB Onderzoekskroniek

Speuren naar auteursrecht-vrije boektitels

36

Lifehacking

Onderweg een pdf bewerken

37

Werk

'Spannend als er een schenking binnenkomt'

38

Juridische kwesties

E-Privacy-verordening met impact

39

Column

Alles moet anders

Hoe is het om als Duitse informatie-professional in Nederland te werken? En andersom? Vijf collega's vertellen over hun ervaringen.

Mirjam Raaphorst

Redacteur van IP en coördinator bij Metamorfoze en dienst-coördinator Geheugen van Nederland bij de KB

Werken tussen twee culturen

Barbara Mulzer:
'Nederlanders zijn meer geneigd om te overleggen'

Barbara Mulzer is sinds 2001 hoofd van de bibliotheek van het Goethe-Instituut in Amsterdam. Het Goethe-Instituut is een culturele instelling die gefinancierd wordt door de Duitse overheid. Wereldwijd zijn er meer dan honderdvijftig vestigingen. Ze hebben onder andere als doel om de internationale culturele samenwerking te bevorderen; ook kan men er terecht voor bijvoorbeeld Duitse taalcursussen. Nederland telt twee vestigingen; één in Rotterdam en één in Amsterdam. Als hoofd van de bibliotheek houdt Barbara zich nu vooral bezig met het vernieuwen van de bibliotheek tot een *third space*.

Barbara is om privéredenen naar Ne-

derland gekomen: 'Ik heb een Nederlandse man leren kennen toen ik in het Goethe-Instituut in Rome werkte. Niet lang daarna kwam er een functie vrij bij het Goethe-Instituut in Amsterdam. Hier heb ik met succes op gesolliciteerd.'

Barbara ziet duidelijk verschillen tussen de Nederlandse en Duitse bedrijfscultuur. Nederlandse collega's zijn meer geneigd tot overleggen, de bekende poldercultuur. In Duitsland is men hiërarchischer ingesteld: de directeur bepaalt en vervolgens gaan de medewerkers doelgericht aan het werk. Ook merkt zij dat Duitse collega's vaak directer zijn dan Nederlandse collega's.

Verder staat bij Duitse professionals over het algemeen het werk bovenaan, zij werken fulltime en zijn ook geneigd meer uren te maken. Nederlandse collega's werken vaker parttime, zijn flexibeler en hechten meer waarde aan een goede balans tussen werk en privé. Overigens zijn de meeste medewerkers bij het Goethe-Instituut in Amsterdam Duits; vijftien van de achttien komen uit Duitsland.

In Nederland mist Barbara weinig specifieke zaken uit haar thuisland: 'Beide landen hebben mooie dingen te bieden, Nederland heeft de zee en de kust, Duitsland heeft heuvels en bossen. Waar ik in het begin wel aan heb moeten wennen, is de dynamiek in het openbaar vervoer. Mensen gaan vaak niet opzij en lopen niet door naar lege plekken.'

En de toekomst? 'Amsterdam is een prachtige stad met een rijk cultureel aanbod, maar ook erg druk. Voor nu vinden we dat prima, maar na ons pensioen (dat duurt nog zeker tien jaar) verhuizen wij graag naar Duitsland.'

Henrike Hövelmann:
**'Wat ik mis
in Nederland?
Met stip op één:
goed brood'**

In 2008 ging Henrike Hövelmann aan de slag bij het Rijksmuseum in Amsterdam. Sinds 2010 werkt zij als projectleider van 'Prentenkabinet online'. Bij dit project gaat het erom alle werken op papier van het museum te conserveren, te registreren en te digitaliseren én uiteindelijk online beschikbaar te stellen aan het publiek.

Na haar middelbare school heeft Henrike een jaar vrijwilligerswerk gedaan in Nederland. 'Vervolgens ben ik hier blijven hangen en heb ik kunstgeschiedenis en boekwetenschappen gestudeerd. Voordat ik goed en wel afgestudeerd was, had ik een baan bij de Koninklijke Bibliotheek in Den Haag, en dat in een tijd dat de banen in de culturele sector niet voor het oprapen lagen, ook niet in Duitsland. Toen ben ik gebleven.'

Henrike heeft nooit in Duitsland gewerkt, maar onderhoudt wel veel contacten met Duitse collega's. Daardoor kan ze toch iets zeggen over de verschillen tussen beide landen. Een van haar

ervaringen is dat de organisatorische structuur van Duitsland, waar deelstaten hun eigen cultuurbeleid maken, samenwerking en uitwisseling soms in de weg staat. 'Daarnaast zijn Duitsers meer gebonden aan regels en etiquette en zijn de verhoudingen op de werkvloer hiërarchischer. Ik loop daar soms tegenaan omdat ik vanuit Nederland anders gewend ben; ik word dan als "Nederlands" gezien. Wat ik prettig vind aan Duitsers: ze zijn hartelijk en oprecht. Je zou ook kunnen zeggen: direct – er wordt niet geschuwd om een mening te geven.'

Wat mist Henrike in Nederland? 'Met stip op één: goed brood. Daarnaast de *Kuchen* (dat is gebak, maar niet hetzelfde als cake of taart!) en de bergen.' Toch ziet ze haar toekomst voorlopig weggelegd in Nederland. 'In Duitsland is een titel nog steeds belangrijk en voor de functie die ik nu bekleed zou ik in een vergelijkbaar Duits museum gepromoveerd moeten zijn. Bovendien biedt Nederland nog voldoende uitdagingen.'

Eef Overgaauw is hoofd van de handschriftenafdeling van de Staatsbibliothek zu Berlin en is *Honorary Professor* Paleografie en Codicologie aan het Institut für Deutsche und Niederländische Philologie aan de Freie Universität Berlin. 'In 1990 kreeg ik de kans om in Duitsland te gaan werken bij een door de Deutsche Forschungsgemeinschaft gefinancierd onderzoeksproject. Dit project betrof de wetenschappelijke catalogisering van de middeleeuwse handschriften van de Universitäts- und Landesbibliothek Münster. Mijn werkplek was in de Staatsbibliothek zu Berlin. Na dit project volgde een tweede en een derde onderzoeksproject. Sinds 2000 ben ik hoofd van de Handschriftenafdeling en sinds 2005 buitengewoon hoogleraar.' In Duitse organisaties gaat het er wat formeler aan toe dan in Nederland, merkt Eef op. 'De mensen hier nemen hun werk erg serieus. Er is meestal een strikte scheiding tussen werk en privé; contacten met collega's zijn veelal wat

Eef Overgaauw:
**'Duitsland kent
een sterkere
scheiding
tussen werk
en privé'**

afstandelijker. Verder zijn procedures en afspraken erg belangrijk, waarschijnlijk belangrijker dan in Nederland.'

Eef denkt erover na om ook na zijn pensionering in 2023 in Duitsland te blijven. 'Het bevalt mij hier goed. En als het gaat om de frisse zeelucht die ik in Scheveningen zeer waardeerde en de Nederlandse taal die ik hier maar zelden kan gebruiken – ik mis het niet meer.'

Nieuwsgierig naar de rest?

Bestel gratis
een proefnummer van

IP | vakblad voor
informatieprofessionals

Stuur een mail naar
administratie@informatieprofessional.nl
ovv 'proefnummer'

*
Zolang
de voorraad
strekt